

§ 162

Dnr KS 2023/000030-2

Yttrande- Remiss SOU 2022:57- Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

Kommunstyrelsens beslut

Yttrandet från säkerhetsavdelningen godkänns och översänds till försvarsdepartementet som Oskarshamns kommuns yttrande över remiss SOU 2022:57.

Ärendet

Bakgrunden till utredningen är det försämrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde. Utredningsuppdraget var att föreslå hur ett modernt och väl anpassat fysiskt skydd för civilbefolkningen bör vara utformat. Det ska skydda mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium.

Utredaren identifierar tre sakområden:

- Skyddsrum
- Utrymning och inkvartering
- Behovet av en stödorganisation

Utredaren anser att det är av stor betydelse att det finns ett väl sammanhållet system till skydd för civilbefolkningen bestående av:

- Tillgång till skyddsrum och andra skyddade utrymmen
- Möjligheter till utrymning och inkvartering
- Inrättande av en statlig beredskapsorganisation för förstärkning av kommunernas räddningstjänstorganisationer
- Utveckling av annat nödvändigt bistånd i skyddet för civilbefolkningen
- Varning och information till allmänheten

Utredaren anser att det är realistiskt att utgå ifrån att det i varierande omfattning kommer att finnas behov av samtliga dessa delar vid ett väpnat angrepp, varför det är av stor vikt att förstärka och utveckla alla delarna av systemet.

§ 162 fortsättning

Yttrande från säkerhetsavdelningen

Förslag som har inverkan på kommunen:

Ny lag om skyddsrum och skyddade utrymmen, ändringar i Plan- och Bygglagen samt Förordningen om totalförsvar och höjd beredskap.

Område: Skyddsrum

Förslagen tillstyrks med följande kommentarer:

- Kommunen bör ges möjlighet att yttra sig inför ett statligt beslut kring vilka områden i kommunen skyddsrum och skyddade utrymmen ska vara belägna
- Kommunens uppdrag att till invånare, fastighetsägare samt nyttjanderättshavare förmedla information om skyddsrum och skyddade utrymmen behöver preciseras.
- MSB, länsstyrelsen och kommunen kommer alla tre att jobba med informationsinsatser på området, så ansvarsfördelningen mellan instanserna behöver klargöras.
- Kommunens uppdrag att besluta om inrättande av skyddade utrymmen bör förtydligas.
- Frågan om kommunens ersättning för arbetet med skyddade utrymmen behöver också redas ut och arbetas in i den nya lagen om skyddsrum och skyddade utrymmen.
- Ändringar rörande byggande av skyddsrum och inrättande av skyddade utrymmen riskerar att utöka den administrativa bördan och därmed ledtiderna i bygglovsprocessen

Område: Utrymning och inkvartering

MSB har idag möjlighet att, efter samråd med Försvarsmakten och Polismyndigheten, meddela föreskrifter för hur utrymning ska planläggas och att, i samråd med Försvarsmakten, meddela beslut rörande vilka områden som ska planläggas för utrymning.

Utredaren föreslår att MSB:s befogenhet att meddela föreskrifter och beslut ska utvidgas till att gälla även beträffande inkvartering.

Vidare föreslås att myndigheten ska ge länsstyrelserna möjlighet att yttra sig innan den meddelar beslut om vilka områden som ska planläggas för utrymning respektive inkvartering.

Regeringen eller länsstyrelsen får idag besluta om utrymning enligt lagen om utrymning och inkvartering mm. under höjd beredskap.

Utredaren föreslår att kommunerna ska åläggas ansvaret för verkställigheten av ett sådant beslut. Det ska i lagen även införas ett förtydligande om att kommunen ansvarar för inkvartering av dem som har utrymmts från andra kommuner.

Vidare föreslås att det i lagen om skydd mot olyckor (LSO) ska förtydligas att kommunen bär ansvaret för att ordna med uppehälle för dem som till följd av avspärning eller utrymning enligt samma lag vistas i kommunen och är i behov av hjälp.

Förslagen tillstyrks med följande kommentarer:

- Berörda kommuner bör, i likhet med länsstyrelsen, ges möjlighet att yttra sig i frågan om vilka områden som ska planläggas för inkvartering.
- Om kommunen ska kunna lösa verkställigheten av utrymnings/inkvarteringsbeslut kommer man behöva hjälp av en civilpliktig stödorganisation.
- Det föreslagna förtydligandet i LSO avseende kommunens ansvar för dem som vistas där till följd av avspärning eller utrymning bör hanteras med varsamhet. Det kan inte vara utredarens mening att kommunen ska ta över vare sig den enskildes ansvar eller t.ex. försäkringsbolagens ansvar vid olyckor.

§ 162 fortsättning

Område totalförsvaret och höjd beredskap

Utredningen föreslår att det ska inrättas en statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst, som ska utgöra ett första väsentligt moment för att kunna förstärka den samlade förmågan till genomförandet av kommunal räddningstjänst och särskilda uppgifter under höjd beredskap enligt LSO.

Den statliga beredskapsorganisationen ska bemannas med civilpliktiga. Utredningens bedömning är att en återaktivering av civilplikten är både nödvändig och proportionell.

Utredningen föreslår att beredskapsorganisationen efter en femårsperiod ska ha uppnått en personalvolym på ca 3 000 personer.

Förslagen avstyrks med följande motiveringar:

- I civilförsvarsorganisationen från kalla krigets dagar var det de kommunala räddningstjänsterna som hanterade "civilförsvarsresurserna", både beträffande utbildning, övning och materiel. Det var ett väl fungerande system som gick helt i linje närhetsprincipen. De civilpliktiga var från närområdet, de kände personalen på räddningstjänsten och samarbetet fungerade väl.
- Att idag förstärka den kommunala räddningstjänsten enligt samma modell skulle sannolikt ge ett mera slagkraftigt och effekthöjande resultat, än utredningens förslag om en av MSB administrerad statlig beredskapsorganisation som inte är "hemma" någonstans. Svårigheten med att få en sådan förstärkningsstyrka att fungera väl tillsammans med räddningspersonal de inte känner och på en plats de inte känner till, kan liknas vid militärens utmaningar gällande värdlandsstöd.
- Utredningen föreslår en personalvolym på 3 000 personer efter fem år. Delat på Sveriges 290 kommuner innebär det ungefär 10 personer per kommun. Om man istället lägger uppdraget att utbilda "civilförsvarspersonal" (utredningens benämning) på kommunerna, kommer dom med största sannolikhet att kunna utbilda fler än två personer per år under en femårsperiod.

Område utveckling av annat nödvändigt bistånd

Utredningens resonemang kring frivilligas roll både beträffande skyddsrum/skyddade utrymmen, och utrymning/inkvartering behöver studeras mera i detalj. Utredningens bedömning av frivilliga resursers förmåga känns tydligt överskattad.

Område Konsekvenser

Utredningens konsekvensanalys slår fast att förslagen kommer att få stora ekonomiska konsekvenser för staten, regionerna och kommunerna. Oskarshamns kommun har ingen annan uppfattning, men anser att det behöver göras fördjupade konsekvensanalyser för de förslag i utredningen som regeringen så småningom väljer att gå vidare med.

Konsekvenser för barn och unga

I utredningen lyfts flera exempel på barns särskilda utsatthet och behov av skydd vid väpnat angrepp. Utredningen tar upp kommunens ansvar utifrån barnkonventionen, där exempelvis skydd av barn som står utan vårdnadshavare vid utrymning omnämns särskilt. Utredningen nämner också att skyddade utrymmen, i högre grad än skyddsrum, bör utformas och anpassas utifrån särskilda behov- för exempelvis barn.

§ 162 fortsättning

Ärendets behandling

I ett tjänsteutlåtande, 2023-03-30, från säkerhetsavdelningen, föreslås att yttrandet från säkerhetsavdelningen godkänns och översänds till försvarsdepartementet som Oskarshamns kommuns yttrande över remiss SOU 2022:57.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar 2023-04-04, § 93, enligt följande:

- Ärendet hänskjuts till kommunstyrelsens sammanträde.
- Säkerhetsavdelningen får i uppdrag att stämma av yttrandet med Räddningstjänst Sydost, inför att ärendet tas upp i kommunstyrelsen.

Dagens sammanträde

Ordföranden ställer proposition på förslaget från säkerhetsavdelningen och finner att kommunstyrelsen beslutar bifalla detta.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande, 2023-03-30, säkerhetsavdelningen
Remissmissiv SOU Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

Skickas till

Försvarsdepartementet